

rojstvu dihati, že so osmešili Nemcem na ljubo narodno stranko s tistimi nesrečnimi kompromisi v deželni zbornici! Komaj so pričeli v politični svoji karijeri jecljati prve glasove, že so izjecljali Nemcem na ljubo tistih 600 gl., s katerimi so iz deželne zbornice na pomoč priskočili nemškemu „Schulvereinu“! Komaj so pričeli v politični svoji bodočnosti prve črke pisati, že so pisali o spravi z Nemci, ter vili in tolmačili toliko časa pri členu XIX., da se konečno v istini glasi samo „kranjskim“ Nemcem v korist! In sedaj ga ni nemškega napiska, da bi ga ti „učenjaki“ ne branili! Ako zastoka tu in tam v domišljeni bolečini nemškutarček, takoj kriče ti patroni unisonno ž njimi: Nemcem se krivica godi, sprijaznimo se ž njimi! Kakor dokazano, zagazili so že tako daleč, da se z jezikovnega slovenskega vprašanja šalijo, napravljajoč tiste prisiljene in neslane „dovtipe“, katere je gospod prof. J. Stritar, zabredši na stara svoja pesniška leta med sotrudnike „Ljubljanskega lističa“ (kondolujemo!) v tem lističi samem tako ostro obsodil ter s tem obsodil profesorja Šukljeja nad črto in listkarja Pera pod črto. Profesorju Stritarju — godilo se je pri tej priliki ravno nasprotno, kakor nekdanj proroku Bileamu, ki je krenil na pot, da bi proklinjal, a konečno je blagoslavljal! Profesorja Stritarja pa so najeli, da bi krenil na pot, ter blagoslavljal „Ljubljanski listič“. In glej odprl je usta, — in proklinjal je, kar je imel blagoslavljati! In njegovo prvo dunajsko pismo je ostra obsodba „Ljubljanskemu lističu“ samemu, ker toliko blata, toliko nesnage, toliko nespodobnosti, kakor je prodaja omenjeni kranjski „Kmetiski prijatelj“, ne nahaja se nikjer drugod! Sedaj pravijo ti spodobni in nespodobni gospodje: dokažite nam kaj? Ali je treba dokazov? Ako se povsod in

o vsaki priliki Nemcem na ljubo krvavo potite, ako smešite vsak korak, ki ga sklene ta ali ona korporacija slovenskemu jeziku v korist, in ako prodajate, pred vsem liberalnonarodno svoje prepričanje gospodu baronu Winklerju, kakor je prodal nekdanj Ezav svoje prvorojenstvo, ali menite, da bode to brez upliva ostajalo, in posebno pri mladini, če vidi vas, ki ste ji nekdanj rusko himno v glavo ubijali, tako žalostno — tožno za slovensko dežmanovanje reklamo napravljati?

Le zategadelj nevarne so vaše politične šale, ker se je bati, da bi ne prouzročevale narodnostne mlačnosti, narodnostne letargije, kakor vlada na primer v slovenskem Gorotanu, kjer je od vas tako hvaljena „sprava z Nemci“ praktično uvedena! Narodnostna mlačnost uzbuja se isto tako lahko, kakor verska mlačnost? Ali odpraviti se da potem le redkokrat, ali pa nikdar več! Če bomo Slovenci gledé svojega jezika, kateremu Nemštvo brez vaše vladne plačane podpore hudo konkurencijo napravlja, postali mlačni, jednaki bodemu mornarju, ki spi sredi viharja. Prebudi se pa še le tedaj, kader je ladija prevrnena ter mu je v vodi poginiti! Ali mislite, da bode baron Winkler vedno deželne vlade predsednik na Kranjskem; ali menite, da bode grof Taaffe vašim dohodkom na ljubo vedno ministral? Ako bodete sedaj s herostratnim svojim delovanjem dosegli tako imenovano „spravo z Nemci“ ter domoljubno ljubezen med Slovenci zatrli in namesto nje ustvarili domoljubno dremanje, kaj pa potem, če pride v kronovino zopet kak srdit German vlado zastopati, ki bode vladni aparat po nekdanji Bachovi navadi obrnil proti Slovincem? Kaj naj počne tedaj slovensko od vas demoralizovano domoljubje? In kaj bodete vi počeli takrat, vi vitezi klaverne postave? Sapienti sat! —

—r.—

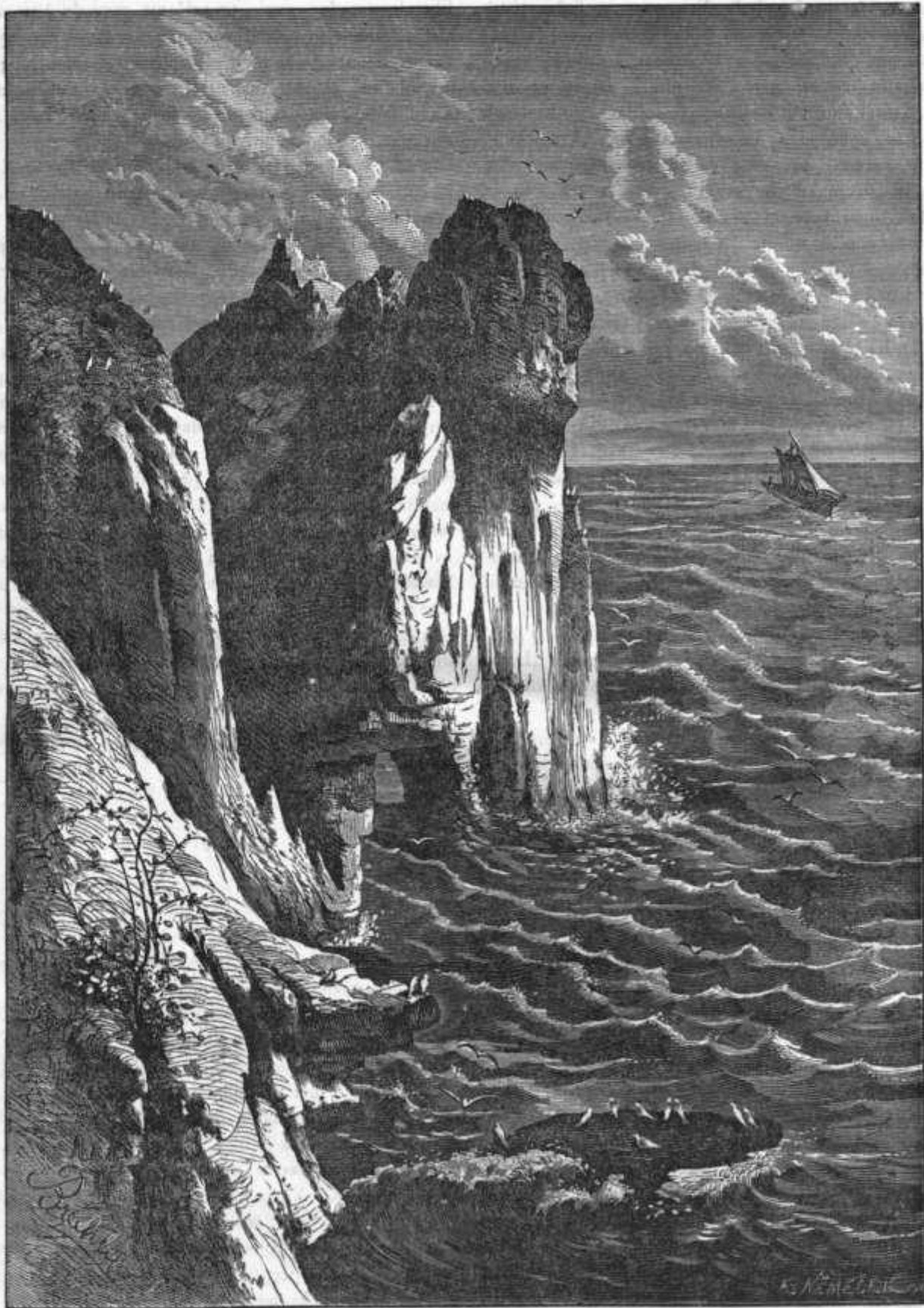
Dolenjci.

Spisal J. Trdina.

I. Narodna in okrajna imena.

Slovencev, ki bi se imenovali sami Dolenjce, ni menda nikjer. Na gorenji Krki, na pr. v Žužemberku govore ljudje: Dolenjci se začenjajo v soteški župi. Zadnja nedolenjska vas so Kotje, prva dolenjska Drenje. Soteščani trdijo, da je Dolenjsko tamo pri Novem mestu, Novomeščani pa ugovarjajo, da to ni res, kajti žive pravi Dolenjci niže, v šmarješki in škocijanski župi itd. Ob srednji Krki se čuje celo: Ta pa ta se je primožila na Gorenjsko, tja v Trebnje! Po takem so seveda še tri Gorenjci Višnjčanje, Litijci, Ljubljančanje in Vrhnicanje. Ta zmešnjava pa nas ne sme napotiti, da bi dolenjsko ime zametavali, še manje pa nam je posnemati nemške birokrate in učenjake, ki so razdelili vso kranjsko deželo med Gorenjce, Dolenjce in nekake „Notranjce“. Zlasti to ime mi se zdi tako brezumen prevod tuje izmislice, da bi se ga morali slovenski pisatelji sramovati in ogibati. Med Savo, Gorjanci, kočevskimi hribi, Suho krajino in črto, ki gre nekoliko nad Višnjo goro proti Litiji, stanuje slovensko pleme, ki govori povsod skoro isto narečje, ki živi do malega po istih šegah, navadah in razvadah, katero vežejo v jedno skupino iste zemljepisne, zgodovinske,

društvene in pravne razmere. Samo temu plemenu pripada po pravici ime: Dolenjci, katerih je tedaj veliko manje, nego nam jih našteva službena statistika. Njihove tri reke so od izvora do ustja Krka, Temenica in Mirna. Ves okraj je vinoroden, razen namalega oplečka (proti Višnji gori), za delo mu rabi ponajveč mesto konja vol, ki je glavna domača živina in dober del hrane mu daje koruza, ki je Gorenjcu brez velike važnosti. Pravih mest, to je, središč žive obrtnosti in razširjene trgovine se v njem ne nahaja. Celó Novo mesto, „metropola dolenjska“ (ha, ha, ha!) ni družega, nego uradniška in cerkvena naselbina. Da mu vzameš cesarske orle, kapitelj in samostan, postalo bi borna, prepadajoča vas. Gosto posejani gradovi, gradiči in gradički spričujejo nam strašni, v nebo upijoči jarem, ki je tlačil, davil in s solzami zalival mnogo stotin let tudi ta lep del slovenske domovine. Skromno se stiskajo med njimi male kmetije in kmetijice, ki nosijo ravno toliko dohodka, da se ob njem ne da lahko niti živeti niti umreti. Raztresene, nezdatne vasi, niske in tesne kočice, borno pohištvo in orodje dokazujejo silno, ali ne pozabimo, da ne z a k r i v l j e n o revščino, v kateri naši

Jadransko morje. (Stran 110.)

Dolenjci tiče, trpe in — ne obupujejo. Dobrotljiva priroda podarila jim je lahko kri in zadovoljno srce, da ne čutijo svoje bede nikoli tako bridko, kakor njihovi, mnogo bogatejši gorenjski bratje. Razen prostorne krške ravnice napolnjuje vso dolenjsko krajino zelene, z dobravami ovenčane gore, prijazni holmi in prisojni bregovi, okoli katerih se ovijajo in križajo tod grdi, blatni jarki in odrte tokane, tamo ljubki doli, pisane loke in z vsakorodnim žitom, presnino in sočivjem prelepo obsejana polja. V zavetjih se skriva marsikak košat vrt, po položnih in strmih sklonih pa se spenja zlahčna vinska trta, posajena mestoma prenisko in previsoko, kjer jo poparijo dostikrat zimski in spomladni mrazi. Sredina dolenjskega pogorja je simpatični Šentrupert s svojo krasno okolico. Tamo sva stala s pokojnim grofom Barbom v njegovem vinogradu na Debenci. Pod nama je ležala vsa dolenjska stran in nama razkazovala ponosno svojo čudovito raznolikost in nepopisno milino. Po vseh gorskih kopicah lesketale so se okoli naju bele cerkvice; dasi je bil zapadni kraj v meglo zavit, naštela sva jih več, nego šestdeset! Vsakod so se vzdigovali in vrstili griči za griči, hribi nad hribi. Višina jim je rasla od vseh strani, kolikor bolj so se bližali Debencu. Grof se zasmeje in veli: Zdaj pa mi povejte, če ni naše Dolenjsko kakor velikanska skleda precej debelih slovenskih žgancev? Jaz ga vprašam: Kje imate pa ocvirke? Barbo namigne pomenljivo z očmi in obrazom in mi zašepeta na uho: Pozobal nam jih je — Dunaj!

Zdaj pa poglejmo, kaka imena je dal Dolenjec svojim sosedom in drugim ljudstvom in narodom, s katerimi občuje. „Suha krajina“ in „Krajinčani“ pravi vasem in

ljudem, ki spadajo pod hinjski, struški in ambruški zvon. Ribničani mu niso le ribniški tržani in župljani, ampak vsi prebivalci ribniške doline, torej zopet tri župe: Ribnica, Sodražica in Dolenja vas, kar je gotovo pametno, kajti se govori v vseh treh isto narečje. Kočevjarjev Dolenjci nimajo za Nemce, nego za posebno svojat in pasmino, ki govori jezik, katerega „niti vrag ne razume“. Njihovo deželico imenujejo „Kočevsko“, bolj poredkoma tudi „Kočevje“. To ime je dobila bržkone od „koč (hiš brez svoje kmetije). Ljudje bi se morali zvati prav za prav „Kočarji“ ali „Kočevci“ ali tujka: „Kočevjarji“ se je v našem narodu tako globoko ukoreninila, da se ne bo dala več izrjavati. Mestu: Gottschee pa ne poreče nikoli nobeden Dolenjec „Kočevje“, nego vedno le „Kočevsko mesto“. Morda bi bilo dobro, da bi se poprijele teh dolenjskih nazivov tudi slovenske bukve in novine. Istega pomena, kakor Kočevje, so sosednje „Bajte“. „Bajtarji“ so Slovenci, ki žive v dveh majhnih, jako bornih župah na Hrvaškem (blizo Prezida in Čebra). Oni so si začeli najprvi iskati dela na severnem Hrvaškem, seosebno v slavonskih gozdih. Njihovo ime je prešlo tudi na kranjske drvarje. „Bajtar“ rekli so ljudje nekaj časa vsakemu, ki je delal v hrvaških šumah. Že pred več leti pa je to ime popolnoma zamrlo: „Bajtarje“ so izpodrinili „Hrovatarji“. Razloček je samo ta, da je Dolenjecem vsak rojak Hrovatar, ki živi v trojedni kraljevini, naj bo v hosti ali kje drugje. Dokler se je kaj prida zaslužilo, vrel so Dolenjci v Hrovatarje, kakor čebele na med. Zadnja leta je to potovanje nekoliko ponehalo, ker se delo ne plačuje več tako dobro, kakor prej in ga ni vselej niti moči dobiti.

(Dalje prihodnjic.)

Slovani in Nemci kot avstrijski državljani.

I.

Od lanskega leta je prišlo čedalje bolje v modo očitanje, da smo vsi, ki zastopamo odločno narodno politiko in ne zatajujemo slovanskega svojega mišljenja, državi nevarni ljudje. Oba v Bambergovi tiskarni izhajajoča slovenska lista, katerih jeden menda plačuje kolek, o drugem pa je znano, da mu ga vsled njegove „nezavisnosti“ plačevati ni treba, očitata nam to v poslednjih dneh. Zadnji pač nekoliko bolje prikriva, kar prvi naravnost izraža; a pazni bralec bode takoj izprevidel, da je prišlo med nja neko duševno sorodstvo, da sta postala — par nobile fratrum. Sicer bi se mi nikakor ne bili ozirali na denunciacije socialnodemokratskega lističa, ker vidimo, da jih duševnemu očetu njegovemu narekuje srd o svoji nezmožnosti in ker si mora sploh vsak pošten človek šteti v čast, ako ga ta žurnalistična spaka napada in grdi. Drugače pa je gledé istega očitanja v uradnih listih, kajti to je dokaz, da se tako ravnanje odobrava tudi na Turjaškem trgu. Zarad tega je časnikarska naša dolžnost izpregovoriti o tem in pokazati slovenskemu občinstvu, kako orožje so v poslednjem času začeli rabiti naši „spravljivci“, da bi najvišje kroge v državi odvrnili od našega naroda in s tem dosegli, da se narodni naš program ne izvrši še tako hitro.

Odkar se začenja naš preporod, poudarjali so vsi pravi domoljubi in misleči pisatelji slovenski, da je naša moč v Slovanstvu; še celo kasnejši ljuti nasprotnik našemu narodnemu prizadevanju, Dežman, čutil se je leta 1848. v spisu „Slava Slavjanom!“ navdušenega Slovana. Dolelej nam tega v Avstriji tudi nikdo ni očitil; saj je to gibanje bilo čisto naravno, ker ni izražalo nič drugega, nego da moramo avstrijski Slovani, ako se hočemo uspešno boriti proti majorizaciji po ostalih neslovanskih narodnostih, podpirati drug drugega. In kaj je v takem programu, razvidi se, ako se vzame v poštev, da nas je v tej državi več, nego polovica vsega prebivalstva. Samo kot Slovani moremo imeti na državni posei oni upliv, ki nam pripada po številu in važnosti naši; nikakor pa brez te razvite zavesti jednoplemenstva; in še manje, ako bi postopali ločeni po deželah, kar bi dandanes nekedanji naši „radikalci“ tako radi proglasili za najvišje dogmo. —

Ali ne samo da nam niso očitali, ako smo se krščevali Slovane, ampak vlada je to prej imenovano veliko večino avstrijskega prebivalstva tudi sama priznavala s tem imenom. To dokazujejo vse statistične objave, razni vladni razglasi in pa vse obravnave državnega zbora.